פון אַ קליין אידיש שטעטל אויף דער קייזערלאַכער סצענע

(אַ בריוו פון פּאַריז)
פון י. שעכטמאַן

אַ מיטאָג אין עמק

(ספּעציעל פאַר "דאָס אידישע וואָרט")
פון י. אייגער (ירושלים)

ווען די פראַנקפורטער ראָטשילדס זיינען פּאַגראָמירט געוואָרן

קוריאָזע פאַקטן פון אידישן לעבן און אידישער געשיכטע

THE ISRAELITE PRESS — The only Jewish Newspaper in Western Canada.

דאָס אידישע וואָרט

Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E. Published daily except Saturday and Sunday.

ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.

Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

דער קאָמוניסטישער פּראָצעס אין טאָראָנטאָ

דער פּראָצעס פון די ניין קאָמוניסטישע פירער אין טאָראָנטאָ איז פאַרפירט געוואָרן פונם אָנטעריער אַטאָרני דזשענעראַל מיט אַ גאַנץ קלאָרן צוועק: ער וויל, אַז דער געריכט זאָל דערקלערן די קאָמוניסטישע פּאַרטיי אין קאַנאַדע פאַר אַן אומגעזעצלאַכער געזעלשאַפט.

אַזאַ פּראָצעס איז באַזונדערס כאַראַקטעריסטיש פאַר טאָראָנטאָ, וואו די קאָנסטיטוציאָנעלע פרייהייטן פון דער באַפעלקערונג זיינען לעצטנס שטאַרק באַשריינקט געוואָרן דורך דער פּאָליציי, אויף אַן אַדמיניסטראַטיוון אופן, און וואו די פּאָליציי האָט באַזונדערס ארויפגעלייגט איר האַנט אויף דער פרייהייט פון פאַרזאַמלונגען ניט נאָר פאַר קאָמוניסטן, נאָר בכלל פאַר אַלע בירגער און קערפּערשאַפטן וועלכע די פּאָליציי, אין איר גרויסער חכמה, געפינט צו זיין "צו ראַדיקאַל", וועלכע דיינקען, הייסט עס, ניט אין די ליניעס וואָס די טאָראָנטער פּאָליציי געפינט פאַר "אַנשטענדיק" און "געזונט".

עס איז ניט שווער אויסצוטייטשן געזעצן אַזוי ווי מען געפינט עס פאַר פּאַסיק פאַר דעם באַשטימטן מאָמענט. און לויט דער שטימונג וואָס הערשט איצט אין אָנטעריאָ, איז עס ניט אויסגעשלאָסן, אַז דער געריכט, אויסער דעם וואָס ער וועט געפינען שולדיק די אָנגעקלאָגטע, זאָל ער אויך אָפּ'פּסק'ענען, אַז די קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציע איז ניט קיין געזעצלאַכע, — וואָס קאָן פירן צו איר פאַרבאָט אין קאַנאַדע.

אָבער צוליב וואָס אָט דער גאַנצער טומל און וואָס וועט דערגרייכט ווערן דערמיט וואָס מען וועט פאַרטרייבן די קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציע אונטער דער ערד, קאָנען מיר בשום אופן ניט באַגרייפן, — סיידן כדי צופרידן צו שטעלן די נקמה געפילן פון דער טאָראָנטער פּאָליציי אין דעם אָנטעריער אַטאָרני דזשענעראַל, וועלכע האָבן טאַקע פיינט די קאָמוניסטן פון טיפסטן האַרצן.

אַז דערמיט וועט ניט דערשטיקט ווערן די קאָמוניסטישע באַוועגונג, איז קלאָר ווי דער טאָג. דערמיט וואָס זי וועט פאַרשפּאַרט ווערן אונטער דער ערד קאָן זי בלויז געווינען נייע כחות, פּונקט ווי דאַמף וואָס מען שפּאַרט איין אין אַ קעסל. אַזעלכע ביישפּילן האָבן מיר אַ סך געזעען, באַזונדערס אינם צאַרישן רוסלאַנד, וואו מען האָט אָט די דאָזיקע רעוואָלוציאָנערע ענערגיע שטאַרק איינגעשפּאַרט, און זי האָט דערפאַר דערנאָך זייער שטאַרק עקספּלאָדירט.

די "קאָמוניסטישע געפאַר" ביי אונז איז בכלל זייער שטאַרק איבערגעטריבן געוואָרן. די צאָל פון אַקטיווע קאָמוניסטן איז זייער קליין, און זייער איינפלוס, — וועלכן מען קאָן אַגב דורך געזעצן ניט באַשריינקען, — איז פאַרגרעניצט אויף זייער קליינע קרייזן פון דער אַרבעטערשאַפט, באַזונדערס אויף די אַרבעטסלאָזע.

לאָזט מען זיי צורו, דאַן לאָזן זיי ארויס זייער ענערגיע אויף אַ נאָרמאַלן אופן, אָן צו שעדיקן אָן אָן באַזונדערס באַאומרואיקן אימעצן. וועלן די באַדינגונגען אין לאַנד זיין בעסערע ווי זיי זיינען איצט, דאַן וועט זייער איינפלוס במילא פאַלן.

דאָס איז אייגנטלאַך דער פּרינציפּ וועלכן ענגלאַנד פאָלגט נאָך. דאָרטן זיינען ניטאָ קיין שום באַשריינקונגען פון די פרייהייטן פון די קאָמוניסטן, אין פאַרגלייך מיט וועלכער ס'איז אַנדער פּאָליטישער ריכטונג אין לאַנד. ניט געקוקט אָבער אויף דער פולער פרייהייט פון פּראָפּאַגאַנדע פון וועלכער זיי געניסן דאָרטן, האָבן זיי אין די לעצטע אַלגעמיינע בריטישע וואַלן געקראָגן בלויז פינף־און־זיבעציק טויזנט שטימען, פון אַ סך הכל פון צוויי־און־צוואַנציק מיליאָן.

די פראַגע איז אָבער ניט בלויז אַ קאָמוניסטישע, נאָר זי האָט צו טאָן מיט די קאָנסטיטוציאָנעלע רעכט פון די בירגער בכלל. באַלד ווי די פּאָליטישע פרייהייטן פון די בירגער הויבן אָן צו באַשריינקט ווערן, קאָן מען ניט וויסן, וואו מען וועט זיך אָפּשטעלן: היינט פאַרבאָט מען קאָמוניזם, און מאָרגן קאָן עס דערגיין צו די סאָציאַליסטן, צו דער אַרבעטער פּאַרטיי אָדער אפילו צו די ליבעראַלן, ווען זיי זיינען אין דער אָפּאָזיציע צו דער רעגירונג.

דער בעסטער באַווייז איז די פּאָליצייאישע מעטאָדן אין טאָראָנטאָ: מען האָט אָנגעהויבן מיט פאַרבאָטן קאָמוניסטישע פאַרזאַמלונגען, און מען איז דערגאַנגען ביז פאַרבאָטן אָפט אַרבעטער און אפילו בירגערלאַכע פאַרזאַמלונגען.

און אַלע וואָס שעצן די אַזוי־גערופענע "בריטישע פרייהייטן" און די קאָנסטיטוציאָנעלע רעכט פון די קאַנאַדער בירגער, וועלן דערפאַר זיין פאַראינטערעסירט, אַז דער פּלאַן פון דעם אָנטעריער אַטאָרני דזשענעראַל זאָל דורכפאַלן, און אַז קאַנאַדע זאָל ניט אָננעמען קיין צאַרישע מעטאָדן, נאָר זאָל זיך האַלטן אָן די בריטישע.

די אויפלעבונג אין ענגלאַנד

אין ענגלאַנד, ווערט באַריכטעט, באַמערקט זיך צום ערשטן מאָל אין די לעצטע פּאָר יאָר אַ באַדייטנדיקע אויפלעבונג פון דער אינדוסטריע, אַנשטאָט אַ שטענדיקן פאַל. צענדליקער טויזנטער אַרבעטסלאָזע ווערן צוריקגעצויגן צו דער אַרבעט, און פאַבריקן וואָס זיינען געווען פאַרמאַכט יאָרן האָבן זיך צוריקגעעפנט און אייניקע אַרבעטן אפילו "אָווערטיים".

וועט די "נאַציאָנאַלע" רעגירונג מסתמא מאָנען פאַר זיך קרעדיט פאַר דער דאָזיקער אויפלעבונג. אין דער אמת'ן אָבער איז די אויפלעבונג בלויז אַ רעזולטאַט פונם דורכפאַל פון דער רעגירונג אויף דעם געביט, וואָס האָט באַרעכטיקט איר עקזיסטענץ.

די "נאַציאָנאַלע" רעגירונג איז הויפּטזאַכלאַך פאָרמירט געוואָרן מיטן צוועק צו פאַרהיטן דעם פונט, און בלויז אַ דאַנק דעם וואָס דאָס איז איר ניט געלונגען און דער פונט איז געפאַלן אויף איבער 25 פּראָצענט, האָט ענגלאַנד אריינגעקראָגן גרויסע באַשטעלונגען פון אויסלאַנד, וואָס האָבן אַביסל אויפגעלעבט איר אינדוסטריע.

אַז אין אויסלאַנד באַציט מען זיך סקעפּטיש צו דער דאָזיקער "אויפלעבונג", איז צו זעען דערפון, וואָס די בערזעס אומעטום האָבן אויפגענומען אָן ענטוזיאַזם דעם גרויסן זיג פון דער רעגירונג אין די וואַלן, און דער ענגלישער פונט הויבט זיך ניט, נאָר אַדרבא, ער האַלט אין איין פאַלן.

די בערזע איז אָפּנים אויך ווייניק באַגייסטערט פאַר די אָנקומענדיקע ענגלישע טאַריפן, פילנדיק אין זיי אַ נייעם קלאַפּ פאַרן וועלט האַנדל, און גלויבנדיק אָפּנים, אַז ענגלאַנד קאָן ניט קומען צו זיך דורך אַ מיטל, וואָס וועט נאָך מער רואינירן אַנדערע לענדער און וועט פאַרשאַרפן דעם קריזיס אומעטום. און דערפאַר — דער נעגאַטיווער אָפּרוף פון דער בערזע אויף די בריטישע פּאָסירונגען.